

P. Šemetjuk, kandidát ekonomických věd, Novorossijsk:

H l a d, o k t e r é m m l č e l i.

Bývalí představitelé a teoretici komunistické výstavby v naší zemi, přejíc si okamžitě udělat život člověka rozumným a šťastným, nezřídka se pouštěli k přinucovacímu zavádění nových modelů ekonomiky, v tuž dobu, kdy půda pro to ještě nebyla připravena. K začátku 80-tých let tempa ekonomického růstu v zemi poklesly. Desetiletí zaváděné extenzivní metody, forsírování nešetrné přírodních rezerv, ani ekonomicky, ani sociálně odůvodněné výdaje - všechno to vrhlo ekonomiku do předkrizového stadia. O tom, že naše ekonomika byla traumatizována dávno, ještě ve 30-tých letech, nikdy dříve se nevzpomínalo. Dokonce i dnes leckdo to omlouvá, zdůrazňuje v zásadě jako hlavní argument ten fakt, že jsme tak vydrželi zkoušky ve Velké vlastenecké válce. Je to argument?

Skutečně se ztrátou ohromných teritorií za války bylo nutné vytvořit novou ekonomiku, válečnou, která se nakonec vypořádala s úkoly obrany. Ale ona se vytvářela a fungovala podle svých speciálních zákonů. Takže předválečná i poválečná ekonomika byla zatížena stagnačními jevy. Centralizace a přecentralizace plánování bazírovalo na nákladových ukazatelích. Výslednou podmínkou práce takového mechanismu byl zostřený požadavek na všechny druhy produkce.

A v zemědělství? Rolníci by se sami přesvědčili o nutnosti združstevňování, jestliže by měli v té době náležitou materiální základnu: traktory a hnojiva, agrotechniku a melioraci... Pouze v takovém případě se mohlo očekávat, že střední rolník řekne slovy V.I. Lenina: Jsem pro komunu. Toho však nebylo. Prání rychlých sociálních přeměn, přesvědčení politiků o neomylnosti svých rozhodnutí a vytvoření mocného donucovacího aparátu, udělalo možnou direktivní kolektivizaci. Její výsledek nezdůvodnil očekávání. Následovaly složité události, plné tragiky. Rozmach tyrdosti a násilí zastrašil, dá se říci i samotnému tvůrci direktivy.... Statí "Závrať z úspěchů" J. Stalin neprodyšně uzavřel všechny kanály informace o těchto událostech. I do dnešního dne se v tisku ani zdaleka nehovoří o všech událostech té doby. Postarám se zde uveřejnit některé dle své paměti. Jako člen pionýrského oddílu jsem se zúčastňoval na rozkulačování a kolektivizaci. Toto jsem si zapamatoval navždy. Úmysl byl primitivní a tvrdý. Těm, kteří se nazapsali do kolchozu, se ustanovil mimořádný plán odvodu obilí a masa státu. Jeho nevyplnění dovoľovalo sbírat "přebytky" násilím. Celou zimu po hospodářstích chodili aktivisté a hledali "přebytky". Oni si nehnusili sebrat i poslední hrstky nalezeného obilí. Těm, jež stále ještě umíněně stáli na svém se dal úmyslně tak vysoký plán jež nebylo možno splnit t.zv. "plán na hospodářství". Fakticky to znamenalo, že hospodářství se posuzuje jako kulacké. Na stěnách budov se naškrábala příjmení hospodáře s dodatkem: "Nepřítel lidu". Celá rodina podléhala vysídlení. Rolníci, kteří se zapsali do kolchozu, byli povinni odevzdat koně a ostatní hospodářská zvířata. Prováděné zespolečnění nemělo nic společného se združstevňováním. Probíhalo vyvlastňování rolníků. V prvních dnech v kolchozním dvoře hladové krávy začaly řvát, a bývalé hospodyně si je rozváděly po domech. Úspěšná operace žen, dodala odvalu mužům, ovšem odvést koně se jim nepodařilo, přišla rota vojáků. Země, koně, úřada přestaly náležet rolníkům. Počítalo se, že to vše - je kolektivní, ale právo rozhodovat hospodářské otázky bylo ztraceno. Změnila se forma vlastnictví, které se stalo ne kolektivní či družstevní, jak se to deklarovalo, ale ve státní.

Na jaře 1931 vznikl nedostatek tažní síly. Pokusy okresních představitelů, využívat pro to dojnice se nepodařily. Zcela neobyčejně vypadaly dojnice zapřažené do pluhů a žádný rolník nebyl schopen zvednout ruku, aby je mlátil. V důsledku špatného zpracování půdy a ošetřování kultur se pole pokryly plevely. Žnuly ne hrách, ale divoký bodlák. Nikdy dříve pole nevypadaly tak uboze. Úroda byla bídná, málo bylo na jednotku. Katastroficky nízkými se ukázaly krmné zásoby, koně dostávali maličký příděl. Jakoby cítili svůj konec, se ze všech sil snažili udržet na nohách. Zesláblé hladem, znavené jsme je podvěšovali na noc na popruhy v konírnách. Ráno však ne všechny koně jsme vyvedli na pole. Bylo strašné se na ně dívat.

Následující rok dostat na jednotku po odečtení státních dodávek nebylo co. Jakés-takés zásoby se spotřebovaly ještě na podzim. Přiblížil se hlad. Kdo s čím mohl, táhl se na bazar. Snažili se dostat do centrálních měst, zvláště do Moskvy a Leningradu. Rozhodující touhou bylo dostat ze z vesnice, vzít jakoukoliv práci ve městě a dostat obilní kartičku. Ale ozbrojená ochrana, všechny bez potvrzení stahovala z vlaků.

Každá rodina se zabráňovala jak se dalo. Naše se nějaký čas živila kůží, sundanou ze staré koňské úprže. S objevením se prvních jarních oteplení hladovějící běželi do polí. V roztávající zemi minuloročního bremborového pole hledali pozůstatky hlíz. Krize hladu byla začátkem jara. Všechno co se dalo sníst, bylo snědno, lidé začali opuchat.

Ukrajinské vesnice, tak jak celá země, prožívaly hlad i dříve, hned po občanské válce. Ale tento hlad se před nikým neskrýval, nazýval se hladem. Iniciativou F.Nansen vznikla kampaň sběru prostředků pro hladovějící v Rusku. Tento hlad, hlad roku 1933 byl osobitý - špatností a tajemstvím. O nás umírajících v samé obilní zóně hladem, se stydlivě mlčelo, o tom se nedovolovalo ani hovořit, ani psát. Nám se zakazovalo objevovat se ve městech. Všechny prostředky propagandy byly mobilizovány na vyvrácení existujícího. Lstivě se proslavovala genialita kormidelníka zabezpečující vítěznou cestu socialismu. Období strádání se licoměrně bylo prohlášeno rokem velkého přelomu. Pro dodržení obrázku blahobytu export obilí se nepřerušil. Obilí se vyváželo bez přerušení až do začátku války. Poslední loď s německou vlajkou, naložené obilím odrazily od novorossijského přístavu v létě 1941.

Hladovějící ztrácí lidskou důstojnost a degraduje. Náš soused ukryl před umírajícím otcem zbytek koniny. Muž sousedky Marie zemřel na polní cestě, jeho nalezené ostatky žena rozčlenila, aby nakrmila své děti. Začali se ztrácet lidé. Vysvětlovalo se to objevením kanibalismu. Vrostla úmrtnost. Bodláčím zarostly cesty mezi vesnicemi, celé vesnice zpustly. Někdo zemřel, někdo utekl, opustivší rodný krb, který se stal strašným a pustým. Představitelé moci přestali s návštěvami. My bezsilní, ztrácející naději vydržet do příští úrody a všemi zapomenutí jsme se bezpodmínečně pokořili svému zosudu. Jedna žena, žijící nedaleko, ještě našla sílu a hlasitě proklínala Stalina, křičíc, že nevydrží zkoušku a vrhne se do studně po hlavě... Ona nevěděla, že po deseti letech její chata bude sežehnuta Němci a jí samu povedou na smrt, jako matku partizána a že jménem Stalina ona bude vyhrožovat "prokletým švábům". Jejímu synu po válce byl postaven pomník.

V době války vzniklo nemálo podobných paradoxních situací. My jsme se ukázali před tváří nepřítele morálně poníženi, ideologicky dezorientovanými, s podervanou ekonomikou a zeslabeným obranným potenciálem. Takže výsledek - hromadné ztráty v době války. Pouze velká láska k vlasti a víra v socialismus dala našemu národu sílu překonat takové urážky a vydržet v souboji s fašismem. Mimovolně se chceš dopátrat rozrušitelné síly impulsu, danému zemědělství v 30-tých letech. Do současné doby se prodlužuje odchod vesničanů do měst a do průmyslových center. Utíkají z vesnic, jak se říká mladí, kvalifikovaní pracovníci. Migrační odtok byl v letech 1971-1985 více než 20 milionů lidí.

Velmi dlouhými oklikami jsme šturmovali do budoucnosti ve 30-tých letech. Zastavovat se pro ocenění dosaženého, či je vyhlašovat se zakazovalo. Nyní s klidným a pracovním způsobem musíme toto období rozebrat ve všech jeho protirečích. Ale pokusy uklidit, zahnat do daleka a opět zahladit slavoslovím všechno co národ přežil, k ničemu dobrému nepřivedou. Pravda přes to všechno se dostane na povrch a vyplave a možná že v samé nejnejpříjemnější okolnosti a v kritický pro nás moment.